

היום נלמד בעזרת ה':

שבועות דף ו

למדנו אתמול - יש ארבעה מראות נגעים בגוון הלבן. ארבעת המראות הללו מסודרים בסדר יורד -

1. בהרת
2. שאת
3. כסיד ההיכל
4. קקרום ביצה.

המשנה בנגעים ורבי עקיבא נחלקו בצירוף של ארבעת המראות הללו לשיעור של 'נגע'. המשנה בנגעים סוברת שבהרת ושאת הם שני אבות, וסיד וקרום הם שתי תולדות. הסיד הוא תולדה של בהרת, והקרום הוא תולדה של שאת. והתולדה מצטרפת רק עם האב שלה. אבל רבי עקיבא סובר שארבעת המראות הללו מצטרפים, כל אחד עם הדרגה הסמוכה לו מלמעלה או מלמטה. בנוסף, קרום ביצה מצטרף עם שאת בגלל שיש לימוד מיוחד על כך.

והיכא שמעינן לרבי עקיבא זו למעלה מזו? איפה שמענו שרבי עקיבא סובר שהמראות מצטרפים רק לפי סדר מעלתם?

אילימא מהא דתניא וכו': רבי יהושע בן קרחה שאל את אביו רבי עקיבא ('קרחה' הוא כינוי לרבי עקיבא) 'מפני מה אמרו מראות נגעים שנים שהן ארבעה?' רבי עקיבא לא הבין את השאלה שלו, ולכן שאל אותו בחזרה 'ואם לאו מה יאמרו?' אמר לו רבי יהושע השאלה שלי היא 'יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא' כלומר מדוע צריך לומר את כל ארבעת הגוונים, עדיף לומר בדרך קצרה 'כל המראות שמקרום ביצה ולמעלה טמאים'.

ענה לו רבי עקיבא 'לומר שמצטרפים זה עם זה' ללמד שהמראות מצטרפים רק בסדר מסוים. שאל אותו רבי יהושע 'ויאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה' וכבר נדע שהם מצטרפים רק בסדר הזה.

ענה לו רבי עקיבא 'ללמד שכהן שאינו בקי' וכו'. כלומר הנגע נהיה טמא רק כאשר הכהן רואה אותו ומכריז עליו שהוא טמא. הברייטא באה ללמד שכהן שאינו בקי בכל סוגי המראות אינו יכול לראות את הנגעים. עד כאן הברייטא.

ההוכחה: ואילו מסייד היכל ולמעלה וכו': רבי יהושע ידע את שיטתו של רבי עקיבא, והקשה לו מדוע אי אפשר לומר אותה בדרך קצרה. אמנם, אם שיטתו של רבי עקיבא היתה כמשנה בנגעים שיש שתי אבות ושתי תולדות, היה צריך רבי יהושע להקשות לו "אמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא, ומסייד היכל ולמעלה טמא". כי כל אחד מהם מצטרף רק עם האב שלו. (והיינו יודעים מסברא מה מצטרף למה. כי התולדה הבהירה יותר מצטרפת לאב הבהיר יותר, והתולדה הכהה יותר לאב הכהה יותר).

אבל מכך שרבי יהושע שאל רק על קרום ביצה, אנו לומדים ששיטת רבי עקיבא שהמראות מצטרפים לפי דרגתם זה אחר זה. (והיינו שיש לנו שני אבות, בהרת ושאת. לבהרת אין שום תולדה. ולשאת יש שתי תולדות, אחת סיד והשניה קרום. ויש לימוד מיוחד שקרום מצטרף עם שאת).

לפי זה 'שאת' מצטרף עם כל המראות. כי הוא מצטרף עם הבהרת שמעליו ועם סיד שמתחתיו, וכן עם קרום בגלל הלימוד המיוחד.

דחיה: ודלמא שאת ותולדתה בהרת ותולדתה: אולי רבי יהושע כן ידע שרבי עקיבא סובר כמשנה בנגעים, והסיבה שהוא לא שאל אותו גם 'מסייד היכל ולמעלה', כי הוא לא רצה למנות את כל הפרטים כמו רוכל.

אלא מדרכי חנינא: אלא נלמד זאת מדברי רבי חנינא. רבי חנינא מדבר על סדר המראות של נגע 'פתוך' = נגע לבן מעורב באדום. (ככתוב בפסוק "וְכִי יִהְיֶה בְּקֶרְחַת או בְּגִבַּחַת נֹגַע לְבָן אֶדְמָדָם"). גם כאן יש את ארבעת המראות הנ"ל, רק שהם מעורבים עם אדום. דהיינו, באמצע המראה הלבן יש חלק מעורב באדום, ומסביבו המראה הלבן.

ר' חנינא אומר 'משל' לשיטת רבי עקיבא בסדר של צירוף ארבעת גווני נגע פתוך. המשל הוא כוס חלב שנפלו לתוכה טיפות דם. מכיון שדם וחלב הם סמיכים, הם לא מתערבים זה בזה לגמרי. אלא בתוך הכוס יש עיגול של דם מעורב בחלב, ומסביב מקיף אותו החלב. ורבי חנינא אומר שכל אחד ממראות הפתוך מצטרף עם הדרגה הסמוכה לו.

דחיה: אימור דשמעת ליה לרבי עקיבא בפתוך, בחלוק מי שמעת ליה: מדברי רבי חנינא אנו לומדים רק את סדר הצירוף בנגע פתוך, אבל לא בנגע 'חלוק' = לבן חלק בלי תערובת צבע אדום.

וכי תימא: ואם תאמר שלומדים זאת מסברא. כי כמו שרבי עקיבא אומר שארבעת המראות של נגע פתוך מצטרפים זה עם זה, כך מסתבר שגם בנגע לבן חלק.

אך הרי בנגעים של 'פתוך' עצמם, אי אפשר לומר שרבי עקיבא סובר שהצירוף הוא לפי סדר הבהירות. וכפי שמוכח מהברייתא הבאה.

והתניא רבי עקיבא אומר וכו': הצבע האדמדם שבתוך הנגע הפתוך הוא כמו יין מזוג במים, ומסיבי לו יש צבע לבן שמקיף אותו. אלא שהצבע הלבן של בהרת חזק כשלג, והצבע הלבן של סיד כהה יותר. עד כאן הברייתא.

ההוכחה: ואם איתא, של צמר דיהה הימנה מיבעי ליה: אם רבי עקיבא היה סובר שצירוף המראות הוא לפי סדר בהירותם, היה עליו לומר לאחר 'בהרת' את המראה של צמר (= שאת) שהוא דרגה אחת מתחתיה, ולא את סיד שהוא שתי דרגות מתחתיה.

תירוץ: אמרי אין הכי נמי: אכן באמת רבי עקיבא אמר 'שאת' ולא 'סיד', וכמו שרבי נתן אומר שיש לגרוס בדברי רבי עקיבא שאת ולא סיד.

*

ומנלן דבהרת עזה היא? מניין לנו שבהרת היא הלובן הבהיר ביותר?

אבי משיב: לומדים מהפסוק "ואם בהרת לבנה היא" שדוקא היא לבנה, ואין אחרת לבנה כמותה.

תנו רבנן בהרת עמוקה: צבע לבן שנמצא בתוך צבע כהה, נראה כאילו הוא עמוק מהצבע הכהה. ולכן המקום של הבהרת נראה עמוק מהעור הכהה יותר ממנו. וכך אם נסתכל על מקום שיש בו אור וצל, המקום של אור השמש יראה לנו עמוק מהמקום של הצל.

'שאת'. אין שאת אלא גבוה: מכיון שה'שאת' כהה יותר מה'בהרת', היא נראית גבוהה יותר ממנה. שהרי כאמור הלבן נראה עמוק יותר מהכהה. הגמרא מביאה הוכחה מפסוק שלשון 'שאת' הוא 'גובה'.

ספחת. אין ספחת אלא טפילה: 'ספחת' מלשון 'נספחת'. והספחת היא התולדה של הנגע המוזכר בפסוק (ולכן הוא ה'אב' שלה).

קושיא: **אשכחן טפילה לשאת טפילה לבהרת מנלן?** מצאנו בפסוק שיש טפילה ל'שאת'. אך מניין לנו שיש גם טפילה ל'בהרת'? והיינו כי כתוב "שאת או ספחת או בהרת". ה'ספחת' כתובה אחרי ה'שאת', כי היא הספחת שלה. אבל לבהרת לכאורה אין 'ספחת'.

(יש להדגיש, שהברייתא הזו היא דעת רבנן הסוברים שלשני האבות יש תולדה, אבל לדעת רבי עקיבא באמת רק לשאת יש תולדה ולא לבהרת).

תירוץ: **אמר רבי זירא:** לומדים בהרת משאת. כי בשניהם נאמרה המילה "לבנה".

תירוץ נוסף: **במתניתא תנא:** ה'ספחת' כתובה בפסוק באמצע בין השאת לבהרת, ללמד שהיא שייכת לשניהם.

שאת כצמר לבן. מאי צמר לבן? ... צמר נקי בן יומו שמכנין בו למילת: צמר של כבש בן יומו, שהוא נקי. והרוצה לשמור אותו בשביל עשיית בגדי 'מילת', עוטף אותו בעור.

*

אמר רבי חנינא משל דרבנן למה הדבר דומה? מהו המשל שיסביר את שיטת רבנן, שיש שני אבות ולכל אחת תולדה, והתולדה מצטרפת רק עם האב שלה.

לתרי מלכי ולתרי איפרכי וכו': שני מלכים, ושני מושלים הכפופים למלכים. המלך האחד נמצא מעל המלך השני. ומתחתם נמצא המושל של המלך הראשון מעל המושל של המלך השני.

והנמשל - בהרת נמצאת מעל שאת (ושניהם מצטרפים ביחד). ומתחתם נמצא סיד שהוא תולדה של בהרת (ומצטרף רק איתה), ומתחתיו קרום שהוא תולדה של שאת (ומצטרף רק איתה).

קושיא: **האי זה למעלה מזה וזה למעלה מזה הוא:** הרי הסדר הזה מתאים לרבי עקיבא הסובר שהמראות מצטרפים לפי סדר בהירותם, ולא לרבנן הסוברים שהתולדה מצטרפת רק לאב שלה.

תירוצ: **אלא מלכו של זה וכו':** אלא המשל המדוייק הוא, יש מלך אחד ומתחתיו המושל שלו, ואחר כך המלך השני ותחתיו המושל שלו.

רב אדא בר אבא אמר - כגון מלכא ואלקפטא, רופילא וריש גלותא: כשהם הולכים אחד אחרי השני, הסדר הוא כך - מלך, משנה למלך, רופילא = מושל של המלך, ריש גלותא = מושל של המשנה למלך.

קושיא: **האי זה למעלה מזה הוא:** והמשל מתאים לשיטת רבי עקיבא.

תירוצ: **אלא כגון מלכא ורופילא, ואלקפטא וריש גלותא:** המשל המדוייק הוא כשהמלך והמשנה שלו הולכים יחד. המלך הולך עם השר שלו אחריו, והמשנה למלך הולך עם השר שלו אחריו. וכך הנמשל - הסיד הולך אחר הבהרת, וקרום ביצה אחר השאת.

רבא אמר כגון שבור מלכא וקיסר: המשל הוא - 'שבור מלכא' שהוא מלך פרס, וה'קיסר' שהוא מלך רומי. ולכל אחד מהם יש מושל.

א"ל רב פפא לרבא הי מינייהו עדיף? מי משניהם יותר גדול?

אמר ליה: האם אתה חי ביערות? צא ותראה הי'שם' של מי משניהם יצא בכל העולם. וזו היא רומי, כמו שכתוב בדניאל, וביאר רבי יוחנן שהפסוק מדבר על רומי הרשעה (= חייבת) ששמה יצא בכל העולם כולו.

(רב פפא שאל את רבא, בגלל שרבא אמר קודם את שבור מלכא ואחר כך את הקיסר. אך רבא עשה זאת בגלל שהוא חי במלכות פרס והוא פחד מהמלך).

רבינא אמר: המשל הוא - טלית של צמר חדשה וטלית ישנה, וכן סדין פשתן חדש וסדין ישן. האבות נמשלו לטלית החדשה והסדין החדש. כי אמנם הצמר יותר לבן מהסדין, אך אין כל כך הבדל ביניהם. וכך אין כל כך הבדל בין בהרת לשאת. אמנם יש הבדל גדול בין הטלית החדשה לטלית הישנה, וכן בין הסדין החדש לסדין הישן. וכך יש הבדל גדול בין בהרת לסיד וכן בין שאת לקרום ביצה.